

اشاره:

خدا ﷻ و ماجرای تلخ و تأسفباری که در سقیفه پیش آمد و کسی که به موجب آیه تبلیغ^۱ می‌بایست به وصایت برسد تا در سایه وصایت او دین کامل، نعمت تمام و اسلامی که مایه خرسندی خداست^۲ محقق گردد، به کنار رفت. از آن روز محور تبلیغات نیز به گونه دیگر گردید و اسلامی که می‌بایست از طریق آموزه‌ها و تبیین اهل بیت ﷺ عرضه شود، متولیان دیگری یافت.

اکنون نیز در مرکز وحی مبلغان

سرزمین حجاز که دو نگین و دو مرکز ثقل جهان اسلام، یعنی مکه مکرمه و مدینه منوره را در خود دارد، از گذشته تاریخ خاستگاه پیامبران بزرگ الهی بوده و با بعثت پیغمبر ختمی مرتبت ﷺ، محیط فرشته وحی، جبرئیل امین، گردید و فضای آن را عطر آگین نمود. پیک وحی - برای نخستین بار - آیین اسلام را بر پیامبر اکرم ﷺ در این سرزمین فرود آورد و با علنی شدن و رسمیت یافتن آن به گستره گیتی گسترش یافت.

پس از رحلت جانکاه رسول

۱. مائده/۶۷.

۲. مائده/۳.

۱. خدمات عمرانی و رسیدگی به امور مساجد و تکفل ایتام، چاپ و نشر قرآن کریم و احداث صدها باب مسجد در سراسر جهان به هر حال ستودنی است.

۲. از دست دادن فرصتها در زمینه‌های مناسب پیش آمده برای مبلغان شیعی، خسارات جبران ناپذیری را در پی دارد؛ همچون خلأهای تبلیغی که با فروپاشی شوروی سابق در کشورهای آسیای میانه پیش آمد. هر چند، حضور مبلغان مسلمان اهل سنت، حداقل اثر مثبتی که داشت جلوگیری از دست یافتن مبلغان فرقه‌ها و مذاهب دیگر بود. و البته این تحلیل و حسن ظن، نیاز به تأمل و دقت بیشتری دارد.

۳. نهادینه شدن تبلیغات دینی و سازمان یافتن آن از عوامل مؤثر در امر تبلیغات است. در این راستا، از گامهای بسیار مثبت حوزه مقدسه علمیه قم، تخصصی شدن رشته تبلیغ در حوزه است؛ همچنین ایجاد نهاد رسیدگی به

دیگری یافته و با آموزه‌هایی از افکار و آراء ابن تیمیه و محمد بن عبدالوهاب و مانند آن، در سطح گسترده‌ای در جهان، عرضه و تبلیغ می‌گردد.

پرداختن به این مقوله فرصت دیگری می‌طلبد و در خور این مجال نیست؛ تنها انگیزه نگارش مقاله حاضر ارائه برخی از تلاشهای تبلیغی عربستان، بدون بررسی کیفیت و محتوای آن تبلیغات است. امید آنکه مطالعه آن برای دست اندرکاران امر مهم تبلیغ مفید و رهگشا گشته، نقطه ضعفهای خود را بشناسیم و از نقاط مثبت دیگران تجربه آموزیم و در این عرصه عقب نمانیم؛ چرا که برخوردار از فرهنگ غنی و مستدل و استوار شیعی و مکتب اهل بیت علیهم السلام هستیم؛ چنان که خود فرمودند: «إِنَّ النَّاسَ لَوَ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا»^۱ همانا مردم اگر بر خوبیهای کلام ما آگاهی داشتند، از ما پیروی می‌کردند. با این غنای فرهنگی و منطق استوار دریغ است که دیگران از ما سبقت گیرند.

در اینجا سزاوار است به چند نکته

اشاره شود:

۱. وسائل الشیعة، ج ۲۰، ص ۹۰.

علاوه بر این، شش مرکز علوم دینی نیز در امارات، جیبوتی، موریتانی، اندونزی، ژاپن، و آمریکا تحت پوشش دانشگاه مزبور هستند و در مجموع بیش از شش هزار طلبه دارند. این مراکز از کشورهای مجاورشان نیز محصل می‌پذیرند، همان‌گونه که در مدارس دینی داخل کشور عربستان هم خارجیان نیز پذیرش می‌شوند.

تبلیغات خارج از کشور

به گفته مدیر کل تبلیغات خارج از کشور در وزارت امور اسلامی و اوقاف و تبلیغ و ارشاد عربستان، مبلغان اعزامی به خارج از کشور از بهترین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های کشور و براساس ضوابط و شرایط مشخص و دقیقی انتخاب می‌شوند. وزارت امور اسلامی در تمام مدت مأموریت آنان، در جهت رشد توانایی و مهارت‌های آنها، برنامه‌های متعددی ترتیب می‌دهد. و آن دسته از دانشگاه‌های کشور که رشته‌های علوم دینی دارند، به آشنا کردن مبلغان با روش صحیح تبلیغ، و اهمیت استفاده از وسائل جدید، بسیار عنایت دارند. و

امور مساجد در کشور در زمرة نهادهای مقدسی است که می‌تواند به کیفیت تبلیغ، بهبود بخشد.

۴. این مختصر صرفاً جهت اطلاع رسانی و در نتیجه، ایجاد انگیزه و اهتمام بیشتر در عرصه تبلیغات دینی است که برگرفته از مجموعه‌ای از صدها یادداشت درباره فعالیت‌های فرهنگی، تبلیغی و مذهبی عربستان در داخل این کشور و در سراسر جهان است. در این خصوص، از سعی و تلاش برادر ارجمندمان جناب آقای علی اصغر ایران‌منش که این گزارش، در واقع تسلیخ‌ص و گزینشی از یادداشتهای ایشان است، تشکر نموده، امیدواریم این موجز، مفید و مؤثر واقع گردد.

فعالیت‌های تبلیغی عربستان

مراکز علوم دینی

شصت مرکز علوم دینی، در پنجاه و هفت شهر عربستان، زیر نظر دانشگاه اسلامی محمد بن سعود ریاض، فعالیت می‌کنند که در این مراکز، حدود سی هزار نفر طلبه به تحصیل علوم شرعی اشتغال دارند.

از دست دادن فرصتها در زمینه‌های مناسب پیش آمده برای مبلغان شیعی، خسارات جبران ناپذیری را در پی دارد

محور همان کارهای تبلیغی است که این مؤسسه به انگیزه آنها تأسیس گردیده است.

کمیسیون تبلیغات در سال ۱۴۱۸ ه.ق بیش از یک میلیون و ششصد و پنجاه و دو هزار ریال سعودی هزینه کرده، ششصد هزار کتابچه چاپ نموده، و شصت هزار نامه و بسته پستی ارسال کرده و فعالیتهای تبلیغی دیگری نیز داشته که مهم‌ترین آنها صفحه‌ایترنت است؛ به طوری که در حدود یک سال، صفحه‌ی حرمین در شبکه‌ی اینترنت ۲۴۶/۳۰۳ نفر - با میانگین ۷۳۳ نفر در هر روز - مراجعه کننده دارد.

رابطه العالم الاسلامی

«رابطه العالم الاسلامی» از همه

اداره‌ی کل تبلیغات خارج از کشور هم با توجه به ثمره‌ی کاری مبلغان، همه‌گونه امکانات تبلیغی را در اختیار آنان قرار می‌دهد.

به گفته‌ی وی، مبلغانی که از طرف عربستان بسیج شده‌اند، بالغ بر دو هزار نفرند که در نود کشور در تمام قاره‌های جهان مشغول کارند. اینان همگی وابسته به ۲۴ مرکز تبلیغ و ارشادند. وی می‌افزاید: چهار دانشگاه در جهان (دانشگاه هاروارد آمریکا، دانشگاه لندن، دانشگاه مسکو و دانشگاه خلیج در بحرین) با ایجاد کرسیهای علمی از طرف عربستان موافقت کرده و از آن استقبال نموده‌اند.

مؤسسه خیریه حرمین

براساس گزارش سالانه‌ی مؤسسه خیریه حرمین - که مقر مرکزی آن در ریاض است - این مؤسسه، تبلیغات اسلامی و نشر علوم شرعی را بالاترین هدف خود می‌داند و هر گونه کمک رسانی و امداد را برای وصول به این مقصود، انجام می‌دهد. کمیسیون تبلیغات از مهم‌ترین کمیسیونهای این مؤسسه است؛ زیرا که این کمیسیون

مختلف اعزام می‌گردند. و «رابطه» همواره اهتمام دارد در جهت بررسی مسائل مهم اسلامی، کنفرانسها و همایشهایی در داخل و خارج از کشور برگزار نماید.

«رابطه» به تغییر و تحول روشهای تبلیغ پرداخته، به ایجاد ارتباط با همه مسلمانان - با رعایت عدم دخالت در امور داخلی کشورها - می‌پردازد. «رابطه العالم الاسلامی» جهت اشراف بر فعالیت مبلغان و مدرسان، تنظیم دوره‌های آموزشی مبلغان و ائمه جماعات، ایجاد جلسات سخنرانی، کنفرانسها و همایشها، تهیه برنامه‌های دینی، توزیع قرآن کریم و کتابهای دینی، و پاسخ‌گویی به پرسشها و اشکالات دیگران، تاکنون سی نمایندگی در سراسر جهان افتتاح نموده است. این دفاتر از جانب حکومتهای میزبان به رسمیت شناخته شده‌اند و از امتیاز و مصونیت دیپلماسی برخوردارند.

مهم‌ترین و بارزترین این دفاتر در لندن، نیویورک، پاریس، استرالیا، رم، مادرید، بروکسل، ژنو، و برزیل است.

نوع وسائل تبلیغی استفاده می‌کند و تنها به روزنامه و مجله اکتفا نکرده، آراء خود را از طریق خبرگزاریها، کانالهای رادیو و تلویزیون، نوارهای کاست و ویدئو، و پخش کتاب نیز به گوش جهانیان می‌رساند. علاوه بر این، همایشها و کنفرانسهای جهانی نیز تریبون بزرگی است برای ابراز نظرات و آراء «رابطه».

«رابطه العالم الاسلامی» به تمام معنی حریرصانه به دنبال استفاده از وسائل تبلیغی جدید است و می‌کوشد تا از ماهواره نیز استفاده نماید. این سازمان از سال ۱۴۰۴ ه. ق برای نگه داری اطلاعات و استفاده به موقع از آنها جهت تبلیغات اسلامی، از رایانه و میکروفیش و میکروفیلم استفاده می‌کند و هم اکنون از طریق پست الکترونیکی (ایترنت) با دفاتر خود در سراسر جهان ارتباط دارد. دستیابی به موقعیت «رابطه» در «اینترنِت» به راحتی ممکن است.

همواره هیئتهایی از طرف «رابطه» برای سرکشی از اقلیتهای اسلامی و تهیه گزارشهایی مستند به کشورهای

تماس و دیدار با مردم حتی در بیمارستانها و زندانها؛

۵. اختصاص اوقاتی برای رفع مشکلات مردم و پاسخ به شبهات آنها؛

۶. روشنگری در برابر حرکت‌های

انحرافی که در قالب جمعیت‌های خیریه

فعالیت دارند، از قبیل: قادیانیه،

روتاریه، لیونز، ماسونری، بهائیت،

کمونیسم، لائیسم و...؛

۷. کوشش برای تحول ابزار تبلیغ

در برخی زمینه‌ها با استفاده از وسائل

تبلیغ جدید، همچون: روزنامه، رادیو،

و تلویزیون، جهت گسترش تبلیغات

اسلامی و رساندن پیام اسلام.

«رابطه» از طریق شش مرکز

اسلامی در اروپا و صدها جمعیت

اسلامی در غرب، همواره به تصحیح

چهره اسلام در غرب می‌پردازد و

می‌کوشد که هیئت‌ها و جمعیت‌های

مختلف اسلامی در هر شهری را گرد

هم آورد تا در بیانیه‌ها، اظهار نظر‌ها، و

تصمیم‌گیری‌ها، هیچ‌گونه اختلافی

نداشته و وحدت نظر داشته باشند.

دیر کل «رابطه العالم الاسلامی»

در مصاحبه با شبکه ماهواره‌ای «اقرأ»

این دفاتر در تهیه برنامه‌های اسلامی

رادیو و تلویزیون‌های دولتی میزبان

شرکت دارند؛ همچنان که خودشان

ساعت‌های معینی را از رادیو و تلویزیون

اجاره کرده و به معرفی اسلام و ردّ

شبهات می‌پردازند. ضمناً این دفاتر به

مساجد، مجالس، و جمعیت‌های اسلامی

از نظر مادی و معنوی کمک کرده، از

تازه مسلمانان استقبال می‌کنند.

«رابطه» همواره می‌کوشد تا با

تنظیم دوره‌هایی به ارتقاء کیفی ائمه

جماعات، مبلغان، و خطیبان افزوده

شود.

فعالیت مبلغان «رابطه» به طور

اجمال از این قرار است:

۱. امامت جماعت در نمازهای

پنج‌گانه، برگزاری جلسات درس

صبحگاهی و شامگاهی برای

بزرگسالان، پاسخ به پرسش‌ها، و ارشاد

مردم در امور دین و دنیا؛

۲. اهتمام به نسل نو و تدریس

علوم ضروری اسلام برای آنها؛

۳. ایراد سخنرانی‌های عمومی و

برگزاری کنفرانسها؛

۴. توجه به روابط عمومی و

گفته است: موضوع «عولمه» (نظام واحد جهانی) یک پلی است که امتهای اسلامی، با فرهنگ و اندیشه و مبانی معتدلی که در اختیار دارند، می‌توانند از این طریق به تبلیغات اسلامی پرداخته، اسلام را به جهانیان معرفی نمایند. ما باید بکوشیم که هر جدیدی را تسخیر کنیم که از آن جمله «عولمه» است.

نمونه‌ای از فعالیت «رابطه»

شهر انوفیا در ایالت ابیا، در دورترین نقطه شرق نیجریه و در وسط مناطق مسیحی نشین است. در دهه پنجاه از قرن بیستم، یکی از مردم آنجا به نام ابراهیم وانغوی به اسلام می‌گروید و با جدیت فراوان به آموزش علوم اسلامی می‌پردازد. بعداً با تبلیغات وی و توفیق الهی عده زیادی از مردم آن دیار با دین مبین اسلام آشنا شده، به اسلام شرف یاب می‌شوند. وی با پشتیبانی برخی از کشورهای عربی، از جمله عربستان واردن، یک مدرسه ابتدایی و یک مسجد بزرگ بنا می‌کند و به تدریس علوم عربی و اسلامی می‌پردازد که با استقبال گرم مردم

همراه می‌گردد؛ اما در اثر جنگ داخلی ۱۹۶۷م. این مدرسه و مسجد همچون دیگر جاها، مورد تاخت و تاز قرار گرفته و با کوچ مردم منطقه، این محل به خرابه‌ای تبدیل شده، مؤسس آن هم به «لاگوس» هجرت می‌کند. در سال ۱۹۸۲ م. که «رابطه العالم الاسلامی» همایشی را جهت ائمه جماعات و مبلغان در نیجریه برگزار می‌کند، در آن همایش از وضعیت این مرکز مطلع می‌شوند و مسئولیت مرکز را بر عهده شیخ امانه الله می‌گذارند و «رابطه» ۲۰۰ هزار ریال جهت بازسازی مرکز تقدیم می‌دارد و پس از آن هم بودجه‌ای ثابت به مبلغ ۴۰۰ هزار ریال جهت اداره این مرکز اختصاص می‌دهد.

اکنون، نور اسلام مجدداً در آن منطقه تأیید گرفته است. این مرکز اسلامی دارای یک مسجد و یک مجتمع آموزشی در سه سطح ابتدایی، متوسطه و دبیرستان است و ۳۰۰ دانش آموز دارد که آنها را از هر جهت تأمین کرده، در کنار علوم روز و علوم اسلامی به آنها زبان عربی نیز آموزش می‌دهد. سطح آموزش این مرکز، مورد

تأیید وزارت آموزش و پرورش نیجریه نیز هست.

وابسته دینی در هند

دفتر وابسته دینی سفارت عربستان در دهلی نو، یکی از مهم ترین مراکز تبلیغی عربستان است. هندوستان طبق آمار رسمی دوازده میلیون و طبق آماري که کارشناسان ارائه می دهند ۱۵۰ تا ۲۰۰ میلیون مسلمان دارد و در واقع، این کشور بعد از چین، دومین کشور از نظر جمعیت، و بعد از اندونزی، دومین کشور از نظر جمعیت مسلمانان است.

امور مساجد

عربستان چندین سال است که در هر سال ۲۰ میلیون ریال برای امور مساجد هزینه می کند و در اختیار صندوق «رابطه الاسلامی» می گذارد.

در آمریکا بیش از ۱۵۰۰ مسجد و دو هزار مرکز اسلامی است که تقریباً همه آنها با عربستان ارتباط دارند.

در عربستان بیش از پنجاه هزار مسجد بزرگ و کوچک در مناطق سیزده گانه کشور هست که همگی زیر نظر «وزارت امور اسلامی و اوقاف و

تبلیغ و ارشاد» قرار دارند و مرتبطین با این مساجد (امام جماعت، خطیب، موذن، و خادم) همگی از طرف همین وزارتخانه، منصوب می شوند. و در مساجدی که خطابه، موعظه، درس احکام، و غیر آن برگزار می گردد، با اشراف و برنامه ریزی وزارت مزبور انجام می پذیرد. بخش امور مساجد و تبلیغ و ارشاد در وزارت امور اسلامی عربستان، به تمام ادارات تابعه خود در سراسر مملکت، دستور داده که از ائمه جماعات بخواهند از گدایی در صفوف نماز جماعت جلوگیری کنند و از خطیبان مساجد بخواهند که در سخنرانیهای خود به این موضوع پرداخته، مردم را نسبت به ظاهر ناپسند این پدیده، متوجه نمایند.

مجمع جهانی جوانان مسلمان

«الندوة العالمية للشباب الاسلامی» (مجمع جهانی جوانان مسلمان)، با کمک سالانه دولت عربستان اداره می شود و اهداف اعلام شده آن از این قرار است:

۱. خدمت به تفکر اسلامی؛
۲. عمق بخشیدن به اسباب

یک از این کاروانها شامل یک پزشک، یک دستیار پزشک، یک کارشناس کشاورزی و یک مبلغ بوده و از ۱۳۱ روستا دیدن کرده و به طور رایگان، به خدمات پزشکی، دامپزشکی، کشاورزی پرداخته است.

نیز این مجمع، ۱۸ باب مسجد در کردستان عراق بنا نموده و در صدد است بر این تعداد بیفزاید.

همچنین با هزینه پنجاه میلیون ریال سعودی، تعداد شش هزار یتیم را در برخی از کشورهای اسلامی کفالت نموده و هدف از این کار را رسیدگی به مسائل تربیتی، آموزشی، فرهنگی، بهداشتی و اجتماعی آنان و جلوگیری از کفر و گمراهی یتیمان مسلمان دانسته است.

هیئت جهانی امداد رسانی اسلامی

«هیئة الإغاثة الإسلامية العالمية» (هیئت جهانی امداد رسانی اسلامی) وابسته به «رابطة العالم الاسلامی» به ۵۸۰ هزار دانش آموز خدمات آموزشی می دهد، به ۱۵۴ مدرسه و دانشسرا و مهد کودک در ۶۹ کشور کمک می کند، آموزش بیش از دو هزار دانشجو را در

وحدت فکری و اسلامی میان جوانان؛
۳. کمک به سازمانها و جمعیت‌های ویژه جوانان و دانشجویان مسلمان، در سراسر جهان؛

۴. سهم شدن در ارائه نقش مثبت جوانان و دانشجویان در ساخت جامعه؛

۵. کوشش برای جلب افکار جوانان مسلمان.

برخی از فعالیتهای این مجمع بدین شرح است:

مساعدت به دانشجویان مسلمان نیازمند از ملیتهای مختلف؛ برپایی پایگاههای پزشکی و تبلیغی در کشورها، از جمله کشورهای آسیایی و آفریقایی؛ برپایی قریب به یکصد پایگاه تبلیغی در جهان در موسم

تابستان؛ تکفل ایام، مبلغان، معلمان و دانشجویان؛ برگزاری بیش از ۵۰۰ اردوی اسلامی در جهان؛ برگزاری دوره‌های کارآموزی و فنی در آفریقا؛ راه انداختن ۲۵۰ کاروان پزشکی - کشاورزی و تبلیغی در جهان. از جمله، دو کاروان تبلیغی در اربیل و سلیمانیه کردستان عراق به راه انداخته که هر

حفر ۱۱۶ چاه و کفالت ۸۴ معلم در کشورهای غرب آسیا سهیم شده، به ۹۰ دانشجو بورس تحصیلی داده و ۷۲۷۵ یتیم را به تکفل گرفته است. کشورهای بوركينا فاسو، ساحل عاج، سنگال، سیرالئون، گامبیا، غنا، گینه بیسائو، گینه کوناکری، لیبیا، موریتانی - که جمعاً ۲۰ میلیون مسلمان دارند - مشمول این خدمات اند.

هیئت عالی جمع آوری تبرعات

هیئت عالی جمع آوری تبرعات در عربستان برای مسلمانان بوسنی و هرزگوین ۵۹۴۴۳ طفل یتیم بوسنیایی را متکفل شده که ۲۲ میلیون ریال سعودی هزینه داشته است. این هیئت از طریق دفاتر خود در آن کشور فعالیت گسترده تبلیغی دارد.

ابزارهای جدید

از جمله ابزارها و رسانه‌های تبلیغی عربستان، رادیو، تلویزیون، شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی است. ایستگاه مرکزی رادیو عربستان در ریاض است که با عنوان رادیو ریاض برنامه‌های عمومی پخش می‌کند. افزون بر آن ۵ کانال دیگر هم دارد:

مناطق مختلف جهان برعهده دارد، بیش از ۸۳ هزار یتیم را در کشورهای مختلف اسلامی تحت تکفل گرفته و برنامه‌هایی را برای آنان اجرا می‌نماید که از این قرار است: امور تندرستی، فرهنگی، آموزشی، حفظ قرآن کریم، آموزش نماز، و برنامه‌های اجتماعی، ورزشی و تفریحی.

فهرست برخی دیگر از فعالیتهای

این هیئت عبارت است از: کمک‌رسانی به صد هزار پناهنده آذربایجانی، فعالیتهای پزشکی - آموزشی در کردستان عراق، فعالیتهای گسترده در آسیای میانه، تقبل هزینه ساخت ۱۱۸۲ مسجد در جمهوریهای مسلمان‌نشین شوروی سابق، پاکستان، اندونزی، بنگلادش، و دیگر کشورهای اسلامی، هزینه دو میلیون ریال سعودی برای افطاری روزه‌داران در ۶۲ کشور، فعالیت امدادی و آموزشی در سومالی و نیجریه، هزینه ۶۹ میلیون ریال سعودی جهت کفالت ایتم در ۵۸ کشور جهان.

همچنین هیئت جهانی امداد رسانی اسلامی در ساخت ۳۷۴ مسجد،

بهداشت و غیره انجام می‌گیرد. تلویزیون عربستان با ایجاد دو مرکز در ریاض و جدّه و با ۱۲۰ ایستگاه فرستنده ۹۰ درصد کشور را تحت پوشش دارد. تلویزیون عربستان از دو کانال پخش می‌گردد: کانال اول که به زبان عربی است، روزانه ۱۹ ساعت (از ۴/۳۰ تا ۲۳/۳۰ به وقت گرینویچ) و کانال دوم که به زبان انگلیسی است و اخباری هم به زبان فرانسوی دارد، روزانه ۹/۳۰ ساعت (از ۱ تا ۹/۳۰) برنامه پخش می‌کند. برنامه‌های کانال یک تلویزیون عربستان، توسط ماهواره، در کشورهای اروپایی پخش می‌گردد. مرکز تبلیغ و ارشاد مکه مکرمه با هماهنگی اداره آموزش دختران، تعداد ۱۲ هزار حلقه نوار آموزشی با عنوان «احکام و ویژه بانوان مسلمان» در میان همه بانوان معلم و اداری و غیر آنان در مراحل ابتدایی، متوسطه، و دبیرستان، و همچنین در میان دانشجویان دختر دانشسراها پخش می‌کند. محتوای این نوار هم سخنان دکتر صالح بن فوزان الفوزان، عضو هیئت کبارالعلماء

۱. رادیو برنامه دوم در جدّه که شامل برنامه‌های ادبی، علمی و تفریحی است؛ ۲. رادیو قرآن؛ ۳. رادیو صدای اسلام (اذاعة نداء الإسلام). که برنامه‌های تبلیغی و عقیدتی دارد؛ ۴. ایستگاههای لغات اروپایی که به دو زبان انگلیسی و فرانسوی برنامه‌های دینی و تبلیغی پخش می‌نماید؛ ۵. رادیو به زبانهای بیگانه که به زبانهای اندونزیایی، بنگالی، فارسی، سومالیایی، ساحلی، ترکستانی، ترکی وارد و برنامه‌های دینی را تبلیغ می‌کنند.

رادیو عربستان در موسم حج، از آغاز ماه ذی القعدة تا پایان ماه ذی الحجة هر روز چند ساعت برنامه پخش می‌کند. این برنامه‌ها شامل حدیث، سخنرانی، مصاحبه و دیگر موضوعات متنوع است. در این برنامه‌ها تعدادی از مشایخ، نویسندگان، اساتید دانشگاه و دیگران شرکت دارند و مجموع این برنامه‌ها با همکاری وزارت امور اسلامی و اوقاف و تبلیغ و ارشاد، وزارت کشور، وزارت حج، وزارت علوم، وزارت

عربستان است.

برنامه‌های رادیو قرآن عربستان،

به طور مستقیم از طریق اینترنت پخش

می‌گردد. تلویزیون عربستان نیز از

طریق صفحه سفارت این کشور در

واشنگتن، به شبکه اینترنت پیوسته و با

این وسیله، در سراسر جهان می‌توان

برنامه‌های تلویزیون عربستان را - به

طور زنده و مستقیم - مشاهده کرد.

مدیر کل مرکز تحقیقات اسلامی

وزارت امور اسلامی و اوقاف و تبلیغ

و ارشاد عربستان می‌گوید: هنگامی که

وسیله‌ای همچون کامپیوتر ذاتاً حرام

نباشد، هدف هم یک واجب همچون

دعوت به سوی خدا باشد، کاربرد آن

وسیله، یعنی تأثیر بر مخاطبین هم

غالب یا قطعی باشد، و مفسده‌ای

بزرگ‌تر از مصلحت منظور هم پیش

نیاید، بدون شک باید از آن وسیله

استفاده نمود؛ زیرا که «مَا لَآئِمُّمُ الْوَاجِبُ

إِلَّا بِهٖ فَهَوُاْ وَاجِبٌ؛ آنچه واجب جز به آن

تمام نشود، نیز واجب است.»

نامبرده با اشاره به پیدایش

«اینترنت» در ربع قرن اخیر و اهمیت

این ابزار در تبلیغات و اینکه میلیونها

نفر از این شبکه می‌توانند استفاده کنند،

اهداف استفاده از اینترنت را به این

شرح اعلام کرد:

۱. دعوت به دین مبین اسلام و

بیان حقایق آن، و اینکه بشریت به آن

نیاز دارد؛

۲. اهتمام به بیداری اسلامی در

میان مسلمانان، و آموزش آنها؛

۳. عنایت به گسترش راههای

تعلیم و تربیت تازه مسلمانان؛

۴. پاسخ به شبهه‌ها، و دفاع از

اسلام در برابر دشمنان آن؛

۵. سهم شدن در اتحاد مسلمانان

جهان؛

۶. پاسخ به پرسشهای دینی؛

۷. بیان فعالیتهای تبلیغی وزارت

امور اسلامی عربستان.

وی وسائل کار را هم این گونه

برشمرده است:

۱. استفاده از عالمان، متفکران، و

متخصصان تبلیغ و امور اسلامی،

جهت نوشتن مطالبی ارزنده؛

۲. بهره‌گیری از کتابها، بحثها،

نشریات، مقالات، و ترجمه‌های قرآن

کریم و احادیث نبوی که وزارت امور

می‌دانند که عرضه اسلام به همهٔ جهانیان کار ساده‌ای نیست. اولاً، باید در مادهٔ علمی، قوی باشد؛ زیرا با توجه به اینکه «اینترنت» میدانی است جهت برخورد میان ادیان و طوائف، هر چه از این شبکه عرضه گردد و دارای ضعفی باشد، ضررش بر حق و حقیقت بیش از نفعش خواهد بود. ثانیاً، باید روش عرضه از قدرت بالایی برخوردار باشد و برای استفاده کنندگان جاذبه داشته باشد. به این جهت، باید از محققان برجسته و متخصصان ماهر استفاده نماییم تا این شبکه با حقیقتی که از این طریق منتشر می‌گردد، همگون باشد.

مسابقه جهانی قرآن

مسابقهٔ جهانی حفظ، تجوید و تفسیر قرآن کریم به طور سالانه در مکه مکرمه در پنج رشته برگزار می‌شود:

رشتهٔ اول: حفظ کل قرآن کریم با تلاوت و تجوید و یک جزء تفسیر آن؛
رشتهٔ دوم: حفظ کل قرآن کریم با تلاوت و تجوید؛

اسلامی، مرکز تحقیقات اسلامی، و مجمع ملک فهد تهیه کرده است؛

۳. انتخاب نمونه‌ای از مطبوعات اسلامی به زبانهای مختلف که می‌تواند به اهداف یاد شده کمک کند؛

۴. مشخص نمودن شبهه‌های ضد اسلام به زبانهای گوناگون همراه با پاسخ آنها؛

۵. تفسیر مهم‌ترین رخدادهای و قضایای سرنوشت ساز در ارتباط با اسلام و مسلمین و تحلیل مناسب آنها؛
۶. انتخاب نمونه‌هایی از فتاویٰ عالمان برجسته‌ای که در تبعیت از سلف صالح معروف هستند؛

۷. تهیهٔ بیشترین معلومات و آمار اسلامی جهت علاقه‌مندان، همچون نشانی دفاتر تبلیغات، مراکز تحقیقات، سازمانها و جمعیت‌های اسلامی، مساجد و... در جهان؛

۸. دریافت پرسشها، بررسی آنها، و تهیهٔ پاسخ برای آنها.

مدیر تحقیقات اسلامی عربستان در پایان می‌گوید: برادران فاضل

می شود که بخشی از آنها به یکی از ۲۰ زبان رائج در جهان ترجمه شده است. مجمع ملک فهد در مدینه منوره موفق شده قرآن کریم را به ۲۱ زبان رائج در جهان ترجمه نماید. این زبانها عبارت اند از: آلبانی، اردو، رومی، اسپانیایی، اندونزیایی، انگلیسی، اویگوری، براهویی، بنگالی، بوسنیایی، پشتو، تامیلی، ترکی، چینی، سومالی، فارسی، فرانسوی، قزاقی، کره‌ای، ملیاری و هوسا. اساس و پایه ترجمه‌هایی که از این پس در مجمع مزبور چاپ می شود، تفسیری با عنوان «التفسیر المیسر للقرآن الکریم» خواهد بود.

میهمانان حج

در موسم حج، «رابطة العالم الاسلامی» تعدادی از دانشمندان، متفکران و شخصیت‌های تبلیغی جهان را که در جوامع خودشان شأنی دارند، به عنوان میهمان، دعوت به حج می‌کند. علاوه بر این، سازمان مزبور در موسم حج، کنفرانسهایی با حضور

رشته سوم: حفظ ۲۰ جزء قرآن کریم با تلاوت و تجوید؛
رشته چهارم: حفظ ۱۰ جزء قرآن کریم با تلاوت و تجوید؛
رشته پنجم: حفظ ۵ جزء قرآن کریم با صوت زیبا و ادای صحیح.
در هر رشته برای نفرات اول تا دهم جوایز ارزنده‌ای اختصاص می‌یابد. در این مسابقات، داورانی از کشورهای عربستان، مصر، مالزی، پاکستان، تونس، مراکش، سوریه، هند، عراق، سودان، ترکیه، اندونزی، الجزائر، سنگال، نیجریه، هلند، بریتانیا، آمریکا و فرانسه حضور می‌یابند.

مجمع ملک فهد

طبق گزارش خبرگزاری عربستان، مجمع ملک فهد در مدینه منوره می‌تواند در هر سال بیش از هفت میلیون نسخه از قرآن کریم چاپ کند. هر سال حدود یک میلیون نسخه از قرآن کریم در مرزهای هوایی، زمینی و دریایی کشور به حاجیان اهدا

نخبگانی از علمای مسلمین برگزار می‌کند.

تبلیغات موسم حج

هفته نامه الدعوة، ارگان مؤسسه تبلیغات اسلامی، چاپ ریاض چند پیشنهاد جهت تبلیغ در موسم حج چاپ کرده که عبارت‌اند از:

۱. تقدیم بسته‌هایی به عنوان هدیه به بانوان که محتوی کتابچه، مسواک، دستکش و نوار صوتی اسلامی باشد، و همچنین هدایایی برای آقایان.

۲. توزیع برخی از جزوات ارشادی در مساجد راه مکه مکرمه.

۳. دیدار از برخی خیمه‌ها در منی، و آشنایی با مردم و احوال پرسی و خوش رفتاری با آنان؛ چون در تألیف قلوب آنها بسیار مؤثر است.

۴. توزیع و اهداء آب خنک، انواع آب میوه و امثال آن که در جذب دلها نیز اثر دارد.

۵. کمک به مردم، و کوشش در راه

خدمتگزاری و امداد آنان - بویژه بزرگسالان و درماندگان - و همراه این کمکها، توجیه و بیان مطالب.

۶. قرار دادن برخی از کتابچه‌ها و جزوات در ماشینهای کرایه‌ای، تا حاجیان در طی راه از آنها استفاده کنند.

۷. انتخاب برخی از کتابچه‌ها و نوارهای مفید و قرار دادن آنها در یک کیف کوچک تا به آسانی بتوان تعدادی از آنها را همراه نصیحت و تذکر به افرادی هدیه داد.

۸. در میان یک جمع، خوب است به خواندن کتابی پرداخته شود، تا آن جمع به مطالعه آن کتاب تشویق گردند.

۹. نهی نمودن از برخی منکرات که مردم به آن توجه ندارند - مثل سیگار کشیدن - همراه نصیحت و موعظه و اعطای هدایای مناسب.

۱۰. تهیه یک برنامه روزانه برای حاجی، به ضمیمه برخی از احکام و کارهایی که بر حاجی لازم است.